

MARJA-LEENA TUURNA

EEVA-LIISA

MAN
NER

MATKA YLI
VAIHTOLEVIEN ÄÄRTEN

TAMMI

MARJA-LEENA TUURNA

EEVA-LIISA
MANNER

Matka yli vaihtelevien äärten

TAMMI

HELSINKI

Kaksoissisareni muistolle

© MARJA-LEENA TUURNA JA TAMMI, 2021
TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ
KUALIITTEEN ULKOASU: PEKKA KRANKKA
ISBN 978-952-04-3261-4
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Lukijalle	9
Viipurin aika	13
Kannaksenkadulla.....	14
”Nyyhkyttävät askeleet”	17
Musiikkia ja kieliä	27
Kouluun, hukkaan ja eksyksiin.....	31
”Tornit luovutettiin ja tornien avaruus”.....	35
Yllättävä käsikirjoituslöytö	38
Helsingin aika	43
Ystäviä ja urbaania elämää	44
Koti-ikävä sai kirjoittamaan.....	47
Oriveden ”liiterikausi”	50
Erakon elämää.....	50
Kylmää ja kirkasta lyriikkaa	66
Unia lapsuuden salakaapista	77

Tampereelle	81
Kellariin ja ullakolle.....	81
”Mutta vielä on ääniä ja valoa”	91
Espanjaan	99
”Kummituslinnan” ilot ja surut.....	99
”Olin tavannut erään ehyen ja kirkkaan olennon”	108
Kadotettu usko ja toivo.....	119
Työtä ja aurinkoa	129
Andalusialaisessa valossa.....	138
Runoilija ottaa kantaa – ja kauhistuu.....	147
Jarl Jalo Peura	153
Andalusiasta Hämeeseen	
– ja takaisin Andalusiaan	166
Käännöstyöt – kirjailijakoulu	167
Ihmissuhteita näyttämölle	173
Esseitä ja kritiikkejä.....	188
Teema ja muunnelmia	192
Ruoveden rauhaa ja harmejä.....	203
Hevoset ja kissat	206
Maisemasta maisemaan	213
Musiikki ja puheen takainen kieli.....	217
Etääntyvä rakkauden runoilija	226

Viipurilaisen poikatyön rohkeutta	232
”Runon pitää syntyä luonnollisesti niin kuin puro syntyy lähteestä”	236
Laulut on laulettu	240
”Vene on valmis, et tarvitse airoja, tuulta”	245
Jälkisanat	249
Eeva-Liisan Mannerin teokset ja asuinpaikat	251
Eeva-Liisa Mannerille myönnetty palkinnot ja tunnustukset	253
Lähteet	254

Lukijalle

Kirjoitin kirjeen Eeva-Liisa Mannerille talvella 1960 ensimmäisen vuoden opiskelijana ja Viipurilaisen osakunnan *Kaukomieli*-lehden toimittajana. Hämmästykseni sain pian vastauksen ja kutsun tulla käymään kirjailijan luo Tampereelle. Miksi ihmeessä, sillä haastattelua Manner ei kuitenkaan luvannut?

Parin viikon kuluttua kuljin Mäntykatu 3:n sisäpihalle. Muutama porras vei alas kivijalan kellariasuntoon. Jännitti. Soitin ovikelloa, kuuntelin ja odotin kai jonkinlaisen runohengen leijailevan vastaani. Ovi avautui, ja edessäni seisoi naurava nelikymppinen nainen punavalkoruudullisessa esiliinassaan! Hän kertoi paistavansa silakoita ensi kertaa elämässään. Luulen, että se oli myös viimeinen kerta. Koskaan myöhemmin en nähnyt häntä keittiössä enkä kuullut ruuanlaitosta.

Visiitti oli rento ja mukava, kun alkujännitykseni oli karissut. Silakoista en muista, syötiinkö niitä vai ei. Kirjailija näytti tekstejä, joita oli parhaillaan ollut kirjoittamassa, pohti parin kohdan vaihtoehtoja ja kysyi mielipidettäni. Minä rohkaistuneena ja nuoruuden innolla kerroin, kuinka minusta kuulostaisi hyvältä. Ja ne ehdotukset menivät läpi kirjaan asti. Varmaan näytin myös omia tekstejäni, jotka olivat syntyneet Mannerin runojen innoittamina.

Mitkä ihmeen tuntosarvet äidinkielen opettajallani, Töölön yhteiskoulun rehtorilla Yrjö Penttisellä olikaan, kun hän antoi Mannerin vasta ilmestyneen *Tämä matka*-kokoelman (1956) luettavakseni. Siitä kirjoitettiin silloin lehdissä paljon, ja sen uskottiin olevan suomalaisen lyriikan uudistaja ja 1950-luvun modernismin tienraivaaja. Muistan opettajani sanat: ”Luepa sie tuo kirja ja esitele se meille kirjallisuuskerhossa!” Luin ja luen yhä! Runot sukelsivat minuun ikiajoiksi. Kuinka kirkasta ja kuulasta! Vahvasti kutsuvaa! Myös Mannerin runojen yksinäisyys ja surumielisyydet koskettivat epävarmaa nuorta. Tulevaisuudensuunnitelmani muuttuivat: ei minusta tullutkaan biologia vaan kirjallisuuden opettaja.

Haastattelua en Mäntykadun kellariasunnossa saanut, mutta kirjoitin *Kaukomieleen* (5/1960) tekstin viipurilaislähtöisestä kirjailijasta. Se oli ensimmäinen tai ainakin ensimmäisiä Eeva-Liisa Mannerista tehtyjä esittelyjä. Miksi kirjailija oli kutsunut minut kotiinsa? Kuulin sen ensivisiitilläni: käsialani kiinnosti! Siitä alkoi kaksi vuosikymmentä kestänyt kirjeenvaihto ja tuttavuus.

Kun Eeva-Liisa Manner oli 1960-luvulla aloittanut Havisevan-runojen kirjoittamisen, ehdotin, että voisin tehdä pro gradu -työni hänen luontorunoistaan. Se sopi hänelle. Ajattelimme, että runokokoelma ja tutkielma valmistuisivat yhtäikaa vuonna 1964. Alku tuntui kuitenkin hankalalta: sain vähän väliä runojen uusia versioita ja saatekirjeen: ”Heitä vanhat pois, tässä uudet.” Odotin valmiita runoja, mutta tekstit muuttuvat koko ajan. Pian huomasin seuraavani kirjailijan luomisprosessia.

Runojen luomisprosessista kirjoittaminen oli innostavaa, hienoa aikaa! Matkustin silloin tällöin junalla Helsingistä Tampereelle myöhään iltapäivällä, tapasimme

Mannerin asunnossa Ojakadulla, puhuimme koko yön, ja Eeva-Liisa saattoi minut aina aamulla ensimmäiselle junalle. Hänen mielestään olin liian nuori kulkemaan yksin aamuöisillä kaduilla. Kaupunki oli hiljainen ja autio, Eeva-Liisa hyväntuulinen ja virkeä. Koko junamatkan kirjoitin – käsin vihkoon, innoissani – mitä olimme puhuneet, mitä olin oivaltanut. En siis nauhoittanut keskusteluja. Siksi ne ehkä olivatkin avoimia ja rentoja. Kotona jatkoin kirjoittamista, en olisi malttanut ollenkaan lopettaa. Enkä ole lopettanutkaan.

Olen kulkenut Eeva-Liisa Mannerin kanssa Viipurista Helsinkiin, Orivedelle, Tampereelle, Kangasalle ja Ruovedelle, Malagaan ja taas Tampereelle, sillä vuosi vuodelta kutsu yhteiselle matkalle on kuulunut yhä voimakkaampana.

Suomalaisen kirjallisuuden päivänä 10.10.2021
Marja-Leena Tuurna

Viipurin aika

Olipa kerran, ei kaukanakaan täältä eikä kauankaan aikaa sitten, palanen puuksi ja kiveksi tullutta geometriaa, kaupunki jota ei ole enää olemassa. Tai jos onkin, ei se enää ole todellinen eikä meidän ulottuvillamme – se elää vain menneisyydessä, on itsekin muuttunut menneisyydeksi. Ehkä se juuri sen takia on kauniimpi kuin oikeat kaupungit; oikeat kaupungit ovat todeksi tulleita unia, tämä meidän kaupunkimme on uneksi tullut todellisuus. Se on täydellinen, koska se on lakannut olemasta; koska se on kuollut se on ikuinen.

Monessa suhteessa tämä kaupunki poikkesi vertaisistaan jo eläessään. Se oli tavattoman kunnianarvoisa kaupunki, sillä oli Historiaa, ja kuitenkin se ei erikoisesti välittänyt pitää kiinni arvokkuudestaan. Se osasi nauraa. Ja sitten oli sellainen inhimillinen ja katoavainen keksintö kuin aika kummasti pysähtynyt sen kaduille. Tuntui melkein siltä kuin ei aikaa olisi lainkaan ollutkaan. Vanha ja uusi, tämä päivä ja eilispäivä olivat lomittain ja limittäin, sisäkkäin ja päällytysten tässä kaupungissa ja tuntuivat hyvin viihtyvän keskenään. Jos onnisti, voit löytää keskeltä katua koiruohon tai suolaheinän, joka ylläpiti viheliäistä elämänsä raitiovaunukiskon ja mukulakiven välissä. Ja raitiovaunut menneä kolistivat kuin keltaisiksi maalatut

sardiinirasiat ikivanhojen talojen lomitse, jotka olivat sopivasti kellastuneita ja alakuloisesti kallellaan, eivätkä talovanhukset iättömästä surumielisyydestään huolimatta panneet sitä pahakseen. Ehkei senkaltainen äänekäs ja itsestäänkulkeva edistys olisi ollut muualla dekadentille hienostukselle arvollista ja hyvän maun mukaista, mutta meidän kaupungissamme se oli oikein suvaittavaa ja sopivaa.

- Tyttö taivaan laiturilla, 1951

Viipuri oli 1930-luvulla Itä-Suomen kulttuuri- ja talouselämän keskus ja Suomen toiseksi suurin kaupunki. Muuttoliike kaupunkiin oli vilkasta, eikä moni kaupunkilaisista ollut syntyjään viipurilainen. Uudet suomenkieliset asukkaat olivat useimmiten kotoisin Itä-Suomesta, joten käsitys Viipurista ”karjalaisten kaupunkina” on ollut oikea. Pääkieli oli suomi, mutta kaupungissa puhuttiin myös venäjää, ruotsia ja saksaa, ja siellä vallitsi monikielisyyden ja -kulttuurisuuden ilmapiiri, joka erotti sen muista Suomen kaupungeista.

Kaupungin keskusta sijaitsi Viipurinlahden pohjukassa leveällä niemellä. Valtaosa rakennuksista oli yksikerroksisia puutaloja, mutta keskustassa oli myös runsaasti kookkaita kivitaloja. Keskustaa ympäröivät laajat, enimmäkseen suomenkielisen työväestön asuttamat esikaupunkialueet.

Kannaksenkadulla

Pihalla kasvoi suuria puita, enimmäkseen vaahteroita, leikkaamatonta ruohoa, kukkiakin siellä täällä. Kun portista astui sisään, tuli varjoon ja kadun helteestä viileään. Pihan

perällä oli kasvimaat: perunaa, porkkanaa, sipulia. Pihaa ympäröivät talot olivat harmaita, yksi vähän muita isompi, keltaiseksi maalattu. Siinä asui pianomestari ja -virittäjä Johan (Juho) Kukkonen vaimonsa Marian ja tyttären-tyttärensä Eeva-Liisan kanssa. Seinän läpi kuului kaiken päivää koskettimien kilkatusta ja naputusta. Pikkutyttö istui verstaassa, katseli, kuunteli. Oli hiljaista, kuului vain virityksen ääniä.

Pienet talot ja Kannaksenkatu muodostivat selvärajaisen pihan. Se oli Eeva-Liisan maailma. Yhteen pihan taloista hän ei kuitenkaan halunnut mennä. Siellä pidettiin sunnuntaisin pyhäkoulua ja kerrottiin kauhistuttavia ja ahdistavia tarinoita. Se oli pelottava paikka, mutta isoäiti tiesi, että pyhäkoulun opit puristavat lapsen ja nuoren kurinalaiseen muottiin, joka syntisessä maailmassa on tarpeen. Kotona noudatettiin ankaraa kristillistä elämäntapaa ja pelättiin Jumalaa. Isoisä ei kasvatukseen puuttunut, ei osallistunut puheisiin, eleli verstaalla omassa maailmassaan. Siellä tytönkin oli helpompi hengittää. Toisaalta isoäiti oli turvallinen, sillä hän oli kaikesta varma ja ehkä myös viisas ja tiesi kaikki tapahtumat etukäteen. Hänen viereensä Eeva-Liisa iltaisin nukahti. Tyttö oli haettu isovanhempiensa huollettavaksi Viipuriin puoli-vuotiaana.

Eeva-Liisan isovanhemmat olivat tavanneet toisensa Pietarissa. Moni suomalainen haki 1800–1900-lukujen vaihteessa toimeentulon ja koulutuksen sieltä. Myös Maria Johanna Palmgren (s. 1857), ruotsinkielinen puusepän tytär Myllykosken Ummeljoelta, sai palvelijattaren paikan Pietarista mahdollisesti kielitaitonsa avulla: hän puhui ruotsia ja suomea, ennen pitkää venäjääkin.

Johan Kukkonen (s. 1854) oli savolaista talonpoikaissukua. Hän syntyi ja kasvoi Karttulan pitäjän Soinlahden kylässä Mertalan kartanossa talollisen poikana ja hakeutui nuorena puuseppänä Pietariin töihin. Pian huomattiin hänen erittäin tarkka sävelkorvansa, ja häntä suositeltiin pianomestarin oppiin. Juho Kukkonen pääsi 1880 oppisopimuksella Erste Russische Pianoforte-Fabrik mit Dampfbetrieb C. M. Schröder -nimiseen pianotehtaan, hankki ammattitaidon ja jatkoi siellä työskentelyä vuoteen 1889. Hänestä tuli pianomestari, pianojen korjaaja ja virittäjä.

Maria ja Juho solmivat avioliiton, ja vuosien kuluessa heille syntyi viisi poikaa ja kaksi tytärtä: Gustav Alfred, Elviira Maria, Arvid William, Arthur Gottlieb, Elsie (Elsi) Irene, Bruno Evald ja Evert Anselm. Ensimmäinen tyttäristä, Elviira, kuoli lapsena. Myöhemmin Helsingissä syntyi Herbert Leopold. Nimissä ei kuulu suomalaisuus, enemmänkin kansainvälisyys.

Kukkokset muuttivat Pietarista Kuopioon, sieltä Helsinkiin ja lopulta Viipuriin, joka oli kasvava ja vilkas kaupunki. Viipurin kaupungin maistraatti antoi 1906 Juho Kukkoselle luvan perustaa toiminimen ”Itäsuomen soittokone teollisuusliike, omistaja J. Kukkonen”. Tällainen nimikyltti hänen tuli ripustaa verstaansa sisäänkäynnin yläpuolelle tai viereen. Toimeentulo oli taattu, mutta perhe iso. Asunto käsitti keittiön, ruokahuoneen, makuuhuoneen ja pianoverstaan. Yksi huone annettiin myöhemmin vuokralle lisätulojen saamiseksi. Talon ulkoseinät oli maalattu keltaisiksi, mikä erotti sen pihapiirin pienistä ja harmaista työläisten taloista. Maailmankuvakin saattoi erottaa pianomestarin perheen naapureista, sillä Kukkoson aikuistuneet pojat kuuluivat suojeluskuntalaisiin. Kansalaissodan aikana

yksi heistä oli ollut punaisten vankina ja toinen oli pantu piiloon flyygelin sisään punaisten etsiessä häntä. Noina vuosina nälkä oli Kukkostenkin perheessä jokapäiväinen vieras.

Lapset aikuistuiivat ja muuttivat omilleen, mutta vuonna 1922 Kukkosen pariskunta sai hoidettavakseen ja kasvatettavakseen muutaman kuukauden ikäisen tyttärentyttären Eeva-Liisan. Lapsen ja isovanhempien ikäero oli lähes seitsemänkymmentä vuotta, mikä ei helpottanut uutta elämänvaihetta. Lisäksi suru ja huoli tuntuivat pesiytyneen perheen arkeen; Kukkosten kahdeksasta lapsesta kuusi kuoli ennen aikojaan ”jotenkin luonnottomasti”.

”Nyyhkyttävät askeleet”

Elsie (Elsi) Irene Kukkonen (1893–1921) ja Leo Johannes Manner (1886–1965) tutustuivat Helsingissä Kustannusliike Otavassa, jossa he molemmat työskentelivät. Heidät vihittiin 8.7.1921, ja 5. joulukuuta heille syntyi lapsi, joka sai nimekseen Eeva-Liisa.

Elsie kuoli vuorokauden kuluttua synnytyksestä espanjantautiin, tuolloin maailmalla riehuneeseen influenssaan. Otavan asiakaslehdessä *Otavaisessa* oli vuonna 1921 muistokirjoitus asiamieslähetysten hoitajasta rouva Elsi Mannerista, joka oli kuollessaan vain 28-vuotias. Kirjoituksesta ilmenee, että Elsi Manner oli käynyt ruotsalaisen tyttökoulun Viipurissa ja tullut Otavan palvelukseen 14. lokakuuta 1912 hoitamaan ensin postia, sitten aikakauslehtien lähetystä ja viimein asiamiesten tilausten laskutusta ja lähetystä. Luonteeltaan hän oli kirjoittajan mukaan reipas, aina iloinen ja puhelias, töissään nopea

ja käytännöllinen. Muistokirjoituksen fraseologia heijastaa ajan ihanteita: ”Erikoisesti suuntautuivat rouva Mannerin käytännölliset taipumukset kodin piiriin. Oma koti olikin se ihanne, joka aina hänen sielussaan kaukaisena toiveena välkkyi, mutta tuskin oli sen saatuttanut, kun jo elämän venhe särkyi, ja Elsi Manner sai siirtyä ijäisyyden maille.”

Isä Leo Manner ei ottanut lasta hoitaakseen, ja Eeva-Liisaa pidettiin kuuden kuukauden ikään lastensairaalassa, muun muassa Arvo Ylpön hoidossa. Sieltä lapsen äidinäiti Maria Kukkonen haki pienokaisen Viipuriin isovanhempien huollettavaksi. Isoäidistä tuli erittäin merkittävä vaikuttaja Eeva-Liisan elämään, monin tavoin.

Eeva-Liisa Mannerin elämän ensimmäiset päivät ja kuukaudet olivat täynnä kysymyksiä vailla vastauksia. Myöhemmin kirjailija sanoi, että hänet oli heitetty ei vain aikaan ja maailmaan vaan avaruuteen. Isovanhemmat varmaankin tekivät parhaansa, mutta kokonaisen sukupolven välinen ikäero ja hellyyden puute erityisesti ensi kuukausina jättivät jälkensä, ”pienet nyhkyttävät askeleet”.

Vanhemmistaan Eeva-Liisa ei paljon tiennyt. ”Kun olin lapsi, ei isästä puhuttu; äiti oli tabu ja isä kuulemma huono.” Kukkonen suvussa Leo Manneria pidettiin hulttiona, joka oli jättänyt vastasyntyneen tyttären edesmenneen vaimonsa iäkkäiden vanhempien vastuulle. Äidistä puhumista vältettiin, joten hän jäi etäiseksi ja mystiseksi. Isänsä Eeva-Liisa tapasi ensimmäisen kerran parikymmenvuotiaana Helsingissä ja jatkosodan aikana jonkin kerran. Sitten kontakti katkesi. Leo Manner oli ollut töissä eri kustannusyhtiöissä, muun muassa Tietomiehessä, ja julkaissut kirjoja salanimillä Aarne Hyyppärä, Niilo (J.) Lehto, J. Maanpää, Jussi Mantero ja Yrjö Tirmu. Hän oli kokeil-

lut näytelmien, romaanin ja elämäkerran kirjoittamista ja kääntänyt parikymmentä teosta. Hän toimi jonkin aikaa myös *Liiketaito*-lehden vastaavana toimittajana vuodesta 1929 alkaen. Leo Manner oli myöhemmin uusissa naimisissa, mutta ei silloinkaan asunut vaimonsa ja tyttärensä kanssa. Hän kuoli 1960-luvulla, mistä Eeva-Liisa sai kuulla vasta jälkeenpäin.

Eeva-Liisa Manner kertoi myöhemmin, että koska hänellä ei ollut äitiä eikä isää eikä sen vuoksi yliminää, se helpotti hänen elämäänsä jonkin verran. Ei ollut sisaria eikä veljiä eikä leikkiverreitakaan ennen koulun alkua, joten luonnollisia sosiaalisia kontakteja ei ollut eikä niitä voinut harjoitella. Yksinäisyys vaikeutti elämää. Isovanhemmat ja koti loivat turvaa, mutta puhumattomuus, ahdistus, onnettomuuksien pelko ja monien läheisten kuolema heittivät pitkät ja synkät varjot varhaislapsuuteen. Pahin oli kauhua syventävä pyhäkoulu. Sitä piti helluntai-seurakuntaan kuuluva kiihkouskovainen naapuri, jolla oli helvetin kartta seinällään. Eeva-Liisa ei kyennyt vastustamaan isoäitinsä tahtoa, joten pyhäkouluun oli mentävä. Kerran hän yritti paeta tilanteesta juomalla lysolia, yrittämällä tappaa itsensä. Kun asia tuli ilmi, hän ei uskaltanut kertoa, miksi oli menetellyt siten, vaan valehteli luulleensa ainetta yskänlääkkeeksi.

Nimettömät pelot ja kauhut tulivat todeksi talvisodassa: ankarat pommitukset, ihmisten ja eläinten hätä, palava kaupunki, tyhjä ja raunioitunut kotiseutu. Eeva-Liisa osallistui tuhotun Viipurin raivaamiseen keväällä 1941, mikä vain syvensi ahdistusta, samoin kuin siirtolaisuus ja puute kaikesta, myös ravinnosta.

Lapsuuden ajan perhe, Mannerin elämän ainoa perhe, on selvästi läsnä *Tämä matka* -kokoelman (1956) runossa

”Lapsuuden hämärästä”, joka avautuu ikään kuin taaksepäin. Siitä heijastuvat lapsen yksinäisyys, orpous ja ikävä:

Sukanharmaa Isoisä ja hameenharmaa Isoäiti
tupakanruskeassa talossa paperinvalkeassa kaupungissa
joka sitten paloi kuin paperilyhty ja lakkasi olemasta.

Paljon tummia huoneita, tummia huojuvia seinä
ja pianoja, jotka soivat – soivat yötä päivää
koskettaen ja koskematta.

Asua tässä rasiassa ja uneksia itselleen sielu,
asua soittorasiassa ja uneksia itselleen elämä –
uni ja elämä, elämä ja uni, leikki, ikävyys,
kaikki samaa kerää jota sain kerää, kerää
ja opetella erottamaan langat toisistaan
– enkä oppinut koskaan.

Miksi sitten niin paljon itkua, käsien aherrusta?

Miksi sitten niin paljon itkua, silmien hämmennystä?

Kerä on aivan märkä. Ja lanka loputon.

Miksi niin paljon surua itselle ja muille?

Miksi tämä läheisten outous, ikävän läheisyys?

– Lapsuuden hämärästä, 1956

Kukkosen perheen omaisuus ja harvat valokuvat jäivät sodan jalkoihin ja katosivat, kuten monilta muiltakin viipurilaisilta. ”Valokuvia Viipurin kodista ei ole olemassa yhtään, eikä ole koskaan ollutkaan.” Muutamia on kuitenkin serkkujen albumeista löytynyt: uljas Milla-koira ja Evert-enon hautajaiskuvia.

Evert-eno oli Eeva-Liisalle läheinen ja sankari, epäilemättä myös kaivattu isähahmo. Eno näyttää keventäneen Eeva-Liisan ahdistusta ja orpoutta. Kirjailija muisteli: ”Eno – –, tuo joka oli lentäjä ja joka ’Lapsuuden hämärän’

mukaan tarjosi poikaenkeleille tupakkaa. En tavannut häntä kovinkaan usein – hän oli työnsä vuoksi Perkjärvellä ja myöhemmin Tienhaarassa – ja ehkä juuri siitä johtuu hänen valtava romanttisuutensa. Hän oli kyllä hyvin rakastettava ihminen. Ja tietääkseni hänellä oli filosofisia harrastuksia. – Toinen tärkeä ominaisuus enoni lähellä oli hänen koiransa Milla, joka asui meillä. Lisäksi on tietysti mainittava kissat, jotka myös olivat omaisia ja jotka aina toisinaan tuppavaat kirjoihinikin.”

Runossaan Eeva-Liisa kertoo, millaista on ”kaivata Enoa, kaivata kaipausta”:

Mutta joskus kaiken loihti suuremmaksi
Taikaviitta: avaruus ja tähdet –
Eno tuli kotiin, päättäen piiloleikin,
tuli pilvistä, ympärillään sadetta ja tuulta
ja jalassa saappaat ja siniset pussihousut.
Otti syliinsä, nauroi ja heitti korkealle ilmaan,
otti kopin ja suuteli ja kutitti ja nauroi,
kääri nauruunsa kuin tuulennuolemaan
vaippaan,
iloisen karitsan turkin sisään, hyppivän, pomppivan turkin
vatsaan
ja heitti sikinsokin mukkelismakkelis sohvalle, ja sohvakin
nauroi
hytkyi ja pomppi ja hohotti haljetakseen.
Ja sitten me istuimme sohvun reunalla ja puhuimme
syvällisesti
taivaasta ja lennosta ja maasta joka on hirveän pieni
ja jonka pinnalla ihmiset ryömivät kuin uniset toukat – –

– Lapsuuden hämärästä, 1956

Kirjailijana tunnettu, ihmisenä salaperäinen

Eeva-Liisa Manner (1921–1995) tunnetaan sodanjälkeisen kirjallisuutemme merkittävänä runoilijana, näytelmäkirjailijana, prosaistina, esseistinä, suomentajana ja kriitikkona, mutta ihmisenä Manner on jäänyt tavoittamattomaksi. Elämäkerta kulkee Mannerin jalanjäljissä lapsuuden ja nuoruuden Viipurissa, uran alkuvaiheen Orivedellä sekä läpimurtovuosien Tampereella. Matka vie myös Espanjan Andalusiaan, jossa Manner kirjoitti useat pääteoksistaan.

Matka yli vaihtelevien äärten valottaa Eeva-Liisan elämänvaiheita, persoonaa ja runoutta. Ihmeellisellä tavalla ne kietoutuvat toisiinsa muodostaen eheän ja vaikuttavan kokonaisuuden.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-3261-4